

FERDINANDY GYÖRGY

Macskás

Kutyát vagy tengeri malacot, ha úgy adódik, választ magának az ember. Rámutat egyre, ez tetszik, ez kell, ez a kis foltos vagy az a maszatos. Magához szelídíti, betöri. Vagy megszoksz, vagy megszöksz! A kutyus és a rémült rágcsáló pedig engedelmesen a gazdival marad.

A macskák esetében azonban a helyzet pontosan fordított. Soha nem lesz macskája annak, akit valamelyik büszke tigrisivadék ki nem szemelt magának. A cicák még ma, sokezer év után sem háziállatok. Pontosabban, ők határozzák meg, hogy mennyire hagyják idomítani magukat. Kezdve azon, hogy nem lehet a gazdájuk akárki. Öntörvényűek. Fenntartják maguknak a választási jogot.

Ha nem tudtam volna, most mindezt megtanultam én is. Mert igen, egy idő óta szemet vetett rám egy ilyen tarka vadállat. De kezdjük talán az elején a dolgokat.

Floridában élek, egy apró, már-már mediterrán lakótelepen. Barátságos hely, akik tervezték, még arra is figyeltek, hogy ne legyenek teljesen egyformák a pöttömnyi, hófehérre meszelt épületek. Az ablakokból kékvizű tóra nyílik a kilátás, a nádas vadkacsák tanyája, ősszel vándormadarak érkeznek, ez az istenáldotta vidék nem ismeri a telet.

Hátul, a parkolóban, hajnalban felbőgnek a motorok. Mennek a munkahelyükre az emberek. Este pedig vissza, az ágyba. Még a szomszédok sem ismerik egymást. Napközben olyan, mintha lakatlan lenne a telep. A magamfajta nyugdíjas minden nap körbesétál, megszólítja a kutyákat, ha már mással nem beszélhet. Azután visszaül a képernyő elé. Délben felmelegíti magának a levest.

Hát csak így. Elfelejtettem én is, hogy nem csak ennyiből áll a világ. De akkor, egy szép napon minden megváltozott. Először csak arra figyeltem fel, hogy követ egy macska a hibiszkusz-bokrok alatt. Egy szép, tarka cica. Apró iramokban: hagyja, hogy előre haladjak, azután villámgyorsan utánam szalad.

– Mész vissza! – szóltam rá a kapuban.

Kint az avenídán a járművek pillanatok alatt elütnek egy ilyen kóborló állatot.

Visszafordult, nem jött utánam. Ez a mindennapi sétám: megkerülöm az iskolát és a játszóteret. Amikor visszaértem, már nem volt ott a hibiszkusz-bokrok alatt.

Macskák vannak szép számmal itt a telepen. A kukák körül napoznak, a falon, ami körülveszi, elválasztja a parkolótól a konténereket. Az enyémet azonban so-

sem láttam közöttük. Így mondom, az enyémet, mert engem minden nap ugyanaz a tarka állat követett. Hol elmaradozott, hol levágott egy vágót és utolért. A kapuban pedig mindig visszafordult. Eddig tartott a terület, amit belakott.

Szép kis dög volt, fényes bundájú, fiatal. A mellénye és a lába fehér, a háta csíkos, mint a tigrisé. Igazi vadmacska: a szeme sárga és tágra nyitott.

Az ember félálomban él egy ilyen lakótelepen. Eszembe jut, hogy ilyen volt az én cicám is, még odaát, az Óvilágban. Magda néni, egy szomszédasszony hozta át, Cilánának neveztem el, nyilván Bálint Ágnes meséskönyve után. Ez már a háború után történt, az első békés tavaszon. Enni nem kapott tőlünk, mi sem ettünk minden nap azokban az időkben, de ez kiválasztott magának, és étlenszomjan is mellettem maradt.

Tízéves voltam, elvadult, magányos gyerek. Ez volt az egyetlen mondhatnám emberi kapcsolat a világgal: Cilána minden este az arcomhoz dörgölte az orrát, és a lábamon csinált magának helyet. Így szólítottam, Cilána, de adtam neki mindenféle más nevet: még Basilides Mályva is lett, az énekesnő után, mert valahányszor hazaért, mint egy koloratúr szoprán, hosszan miákolva hívott.

A macskák – ki ne tudná – meg szokták ajándékozni a gazdájukat. Cila egy ízben – sosem felejttem el! – félrúd füstölt kolbászt hagyott az ágyamon.

Elfeleztük, testvériesen. Nem igaz a szóbeszéd sem, hogy a macskák helyhez kötöttek: nem követik a gazdájukat. Ez a kis állat olyan hűséges volt, mint egy kutya. Velem jött, amikor lent éltem, vidéken, azután újra vissza, a régi házba, tizenöt évesen.

Egyetlen autó volt a környéken, az angol követ nagy, fekete kocsija. Ez ütötte el, amikor egy reggel, szokása szerint, átrohant az úton. Tizenhét éves voltam, bőgtem. Magamhoz szorítottam a langyos, puha kis állatot. Szabályosan eltemettem egy fenyőfa tövébe. Azóta se lett semmiféle háziállatom.

Most pedig itt ez a cirnos. Mintha csak visszatért volna Cilána. A kezdet és a vég! – jut eszembe. Valami, ami odaát kezdődött, az Óvilágban, és itt ér véget a trópuson.

Megkerülöm az iskolát és a játszóteret, lesem, hogy hátha ott vár a hibiszkusz bokor alatt.

*

Nem adtam nevet neki. Az én koromban már nem képzelem magát a teremtés koronájának az ember. Amolyan kisistennek, aki mindennek nagyképpően nevet ad. A *Gátó*, aminek szólítom, ténymegállapítás: macskát jelent, egészen egyszerűen.

Beszélek hozzá. Nem lehet tudni, hogy egy ilyen kezdődő kapcsolatban mi a fontosabb: egy érintés, a szag vagy a hang. Vagy ahogyan mozog az ember, ahogy él. A megbízhatóság, a szokások, a mindennapok.

Hát igaz ami igaz: mások ide-oda furikáznak, én pedig éjjel-nappal itt vagyok. Nem emlékszem, mikor simogattam meg először. Vadul, keményen dörgölte hozzám a fejét, de utána rögtön elugrott. Elmúlt egy hónap is, mire bemerészk-

dett a házba. Körbejárt, puha léptekkel, óvatosan. A tejhez, amit kivettem neki, hozzá sem ért. Lehet, hogy ezek a félvad állatok még sosem láttak tejet.

A csirkeszárnyal és a szardíniával sem volt több sikerem. Éppen csak megszagolta. Odakint nyilván gyíkra, bogarakra vadászott, nem ismerte a fűszeres, főtt ételeket. Vagy csak azt akarta jelezni, hogy nem fűzi hozzám semmiféle érdek? Bejárt hozzám, feltérképezte magának a terepet, de soha egy falatot sem evett.

Felfedezte, de talán tudta mindig is, hogy egy ilyen sorháznak két bejárata van. Az egyik a parkolóból, a másik az üvegajtó, a tó felőli oldalon. Itt is lehetett valami őrhelye, mert hajnalban, amikor feltettem a kávé, két sárga, vad szeme már az üveglap mögött világított.

A tó tükörsima ilyenkor. Nagy csend ül a nádason, koromsötét nyugalom. Szemben, a túlsó parton kezd majd világosodni – az ég alján négy óra felé látni már egy piszkosszürke vonalat. Mire megreggelizek, beindulnak a motorok és felkel a nap.

Hétvégén bevásárolok. Ezúttal, nem tudom, mi ütött belém, valami macskaeledelt is raktam a kosárba. Lila volt, szemcsés, mint a zizi kisgyerekkoromban, és állítólag megőrültek érte a cirmosok.

Ezt a szecskaszáraz takarmányt ette meg először. Mintha ezen élt volna mindig: nyugodtan, komótosan. És én még azt hittem, hogy vadászik! Hogy egy ragadozó sárga szeme követi a mozdulataimat. Akkor jutott először eszembe, hogy ennek már volt gazdája. Egy másik öregember, mit tudom én, aki – miért ne! – rám hasonlított.

Attól fogva minden nap adtam neki egy marék zizit. Nem várta ugyan, és nem követelte, de egy idő után ez is a szertartásaink közé tartozott. Szerette, ha ilyenkor ott álltam fölötte. Ha evés közben mellette maradok.

Annak idején, meghívtam vacsorázni barátaimat. Akkor is csak ürügy volt, amit felszolgáltam, az étel. Enni a barátság rítusai közé tartozott.

Ebédre minden nap kibontok egy konzervdobozt. Bekapcsolom a tévét, végigdőlök a sezlonon. Meghallgatom a híreket, ez is kapcsolat a világgal.

Még így is, az ismerős bemozdó hangjára elnyom az álom. *Gátó* felugrik a dívány peremére, néz egy darabig, azután leereszkedik mellém, puhán, óvatosan. Valami doromboláshoz hasonló hang tör fel a torkán, dagaszt, így mondtam gyerekkoromban, azután elnyújtózik a lábamon.

Ez volt az első hang, amit kiadott. Már hónapok óta itt járt-kelt körülöttem, de még soha, egyetlen egyszer sem nyávogott. Azt hittem róla: néma. Később jutott csak eszembe, hogy beszélni is tanulni kell. És hogy nyávogni nem tudnak csak a háziállatok.

Hát csak így. *Gátó* dorombol, dagaszt. Szuszogva alszik, még a nyála is kicsordul. A képernyőn már véget értek a hírek, elömlik rajtam valami sűrű, nagy

nyugalom. Később még megáll a sarkon a postás. Kimegyek, megszoktam. Mert levelet már réges-régen nem kapok.

Odaát, az Óvilágban, a levélszekrény a csengő gombja alatt volt, kint a kertkapuban. Cilána, a régi, felmászott a kerítésre, és a nyakamba ugrott, amikor hazajövet kivettem a postát. Így, a nyakam köré tekeredve tette meg a hátralévő, néhány méteres utat.

Ez itt most kipihente magát. Elrohan. Ideje körbejárni a birodalmát, hiszen egyre több időt tölt velem. Este még benéz, de éjjelre – bízhatnom se kell – kint marad. Éjjel vadásznak az ilyen félvadállatok.

A kedvenc helyét délelőtt foglalja el, az íróasztalon. Figyeli a toll percegését, a betűk egymásutánját a papíron. Néha játszana, odakap. De nem könnyű vele akkor sem, ha elalszik: keresztülfekszik a kéziratokon. Máskor csak néz, nem alszik. Lapos szemekkel figyeli minden mozdulatomat.

Na, mi van? – kérdezem tőle néha. Írónak készülsz, te macsek? Mondd el az életedet! – bízatom, és ez nem is olyan lehetetlen ötlet. Nemcsak szavakkal tud beszélni egy ilyen állat. Megtanítja figyelni az embert. Ha nézem őt, mindenféle apró részlet az eszembe jut.

Mert miért nem olyan ez a *Gátó*, mint odakint a többi!? Például, miért nem velük él? Egyáltalán, miért választott ki magának? Miért jobb neki így, ha velem marad?

Hogy honnan ismeri a macskaeledelt, azt pedig végleg nem tudom. Miért hagyta ott ezért a szecsaskaszáraz ziziért a bogarakat és a gyíkokat? Lenne itt valami atavizmus? Valami ősi titok?

Tűnődöm. A macskám mondja az életét, én pedig hallgatom.

*

Próbálok kideríteni hogy merre csavarog, amikor nincs velem. Körbejárom a telepet, a kukák körül ott napoznak a többiek. Valamelyik nőténynek két apró, torzonborz kölyke van. A kandúrok fent ülnek a konténerek körül, a falon. Egyiptomi szobrok, mozdulatlanok.

Egyetlen egyszer kaptam rajta, egy földszintes ház ajtajában. Még azokban az időkben, amikor csak messziről követett. Akkor már senki sem élt abban a lakásban. Az idős házaspár, akik mindig köszöntek, amikor elmentem előttük, elköltözött. A postás azt mondta, hogy meghalt az öregember, és tényleg, a mentőkocsi nap mint nap ott állt a bejárat előtt. Nagydarab, ősz hajú férfi volt, és valami szűrről át vett lélegzetet. Nyilván északiak lehettek, a latinok kisebb termetűek. A házat bezárták, az asszonyt magukhoz vették a gyerekek.

Mindezt persze csak elképzeli az ember. Mert a mentő nem hullaszállító, és a szüleit menhelyekre zárják, nem veszik magukhoz a mai gyerekek.

Mindegy, *Gátó* ott ült a földszintes lakás ajtajában, mielőtt elkezdett kacérkodni velem. Ezek lettek volna a gazdái? És ez a sötét, lakatlan ház az otthona?

Lassan összeállnak a részletek. A macskám fekszik előttem, figyeli a toll percegését, a fekete betűk vonulását a fehér papíron. Egyenesen a szemembe néz, pedig az embernek állítólag nem néznek a szemébe az állatok. Nézem őt én is, csóvárom a fejem. Ahogy múlnak az órák, egyre több ilyen részlet az eszembe jut.

Vannak persze apróbb elintéznivalók körülötte. Például, a tetvek. Amikor leugrik, apró, kőkemény serke marad utána az asztalon.

Belerakok egy nyakörvet a kosárba, a zizi mellé. Gumipánt, a leírás szerint elpusztítja az élősködőket néhány nap alatt. Még nem tudom, hogyan fogom felkapcsolni a nyakára, talán majd amikor eszik. Ki kell várnom a legalkalmasabb pillanatot.

De *Gátó*, érdekes, hagyja magát. El is veszíti, még aznap éjjel, de én makacs vagyok, megveszem újra, és másodszorra is rácsatolom. Szokás dolga minden, a pánt most már rajta marad.

Mintha még büszke is lenne rá. A többinek nincs, de neki – van.

Néha körbejár a külvárosokban a sintér, összefogdossa a gazdátlan állatokat. Csak ahhoz nem nyúlnak, amelyiknek nyakörve van. Tiszta haszon ez is, és ráadásul, serke se marad már utána az íróasztalon.

Tavasszal visszamegyek a szigetre, ahol életem. Nincsen már senkim odaát. Ez itt a múltam: meglátogatom.

Gátó látja, hogy készül valami. Lehúrom a redőnyöket és csomagolok. Rátelepszik a kofferomra, nem enged. Őrzi a holmimat. Úgy szökök meg, mint egy tolvaj. A tányérját az ajtó elé teszem, valahogyan csak meglesz nélkülem. Sokáig talán mégsem maradok.

A kapuban tesz le a taxi, végigsétálok a hibiszkuszbokrok alatt. Vajon mit csinált ez alatt a három nap alatt? Visszavette a világa? A tó partja, a vadászat? A gyíkok és a bogarak...

Itt ült az ajtó előtt – mondja a postás. Nem mozdult, nézte az ablakomat. Este másodszor is körbejárok. Nem találom. Amikor beillesztem a kulcsot a zárba, valami puhára lépek. Félreugrok, felkapcsolom a lámpát. Fekete tollcsomó, a torka véres. *Gátó* itt járt, és megajándékozott.

Hajnalban a két vad, sárga szem már ott csillog az üvegajtón, a tó felőli oldalon. Elhúrom a reteszt, berohan. Az örömeiket az embereknél sokkalta jobban ki tudják fejezni az állatok. Ez is, hol eszik, hol hentereg örömében. Én meg állok felette, simogatom. A tó tükörsima ilyenkor. Nagy csend ül a nádason, koromsötét nyugalom. Szemben, az ég alján már látni egy piszkosszürke vonalat.

Még sétálni sem enged el. Ha nem lát, körberohan: ellenőrzi mind a két bejáratot. Útközben pedig itt tekereg a lábam alatt. Délben, amikor bekapcsolom a híreket, felugrik a dívány peremére, azután leereszkedik mellém, puhán, óvatosan. És megszólal: vékonyka, panaszos hang tör fel a torkán. Hiányoztál! – mondja, és az arcomhoz dörgöli az orrát. Nagy, nyirkos puszit ad. Alsunk, az

ismerős bemondó hangjára elnyom az álom. Elömlik rajtam valami langyos, mély nyugalom.

Azelőtt gyakran álmodtam az Óvilágról. A régi házról, a postaládáról a kertkapuban. Most, elhalványulnak az álmok. Tudom már, hogy késő van, és hogy minden hiába. A kör bezárult, ezentúl végérvényesen itt maradok.

